

Shri Raghunath Temple MSS. Library.
JAMMU

No. ४४९३

Title अष्टक निवाहः (शान्ति मयूखे.)

Author भट्ट नीलकण्ठः

Extent ३ Age ४

Subject धर्मशास्त्रं

46
24
7

सुर्वविदाः पूंतिमयूखे

अधरद

जादिवकस्त्रविभाजे
अर्द्धविनाहः पत्रः

५०

श्री॥ प्रयोगरत्ने॥ चतीयां मानुषीं नैव चतुर्थीं यः समुद्रहेतुः पुत्रपो
त्रादिसंपन्नः कुंडं बीसाग्निर्गो ज्वरः। उद्गहेद्रति सिध्यर्थं चतीयां न कदा
वनमोहादज्ञानतो वापि यदि गच्छेत्तु मानुषीं॥ नश्यत्येव न स देहो ज
र्गस्य वचनं यथेति। तत्रैव संग्रहे। चतीयां यदि बोद्धा हेतुर्हिसा
विधवा भवेत्। चतुर्थीं दिवि वा हार्षेत तृतीये नैव समुद्रहेतुः। आदित्य
दिसे वापि हस्तर्क्षे वा शनैश्चरे। शुभे दिने गार्वाक्षे कुर्याद्वै वि
वाहकं। व्यासः। स्नात्वा लंघनं वासास्तु रक्तगंधादिभूषितं॥
स पुष्पकं लंकारेण शार्ङ्गगुल्मं समाश्रयेत्॥ स तु सप्तो न संयुक्तं श्वर्कं
संस्थाप्य यत्नतः॥ श्वर्कं कन्याप्रदानार्थमाचार्यं कल्पयेत्पुरा॥ अक्षयं

निधिमागत्य तत्र स्यादि वाचयेत् ॥ नांदिश्रद्धे हिरण्येन अष्टवर्गानि
 पुष्पजयेत् ॥ पुष्पजयेन मधुपर्क एव वरं विप्रस्य हस्ततः ॥ यत्नोपवीतं
 वस्त्रं च हस्तकृणां दिभूषणं ॥ ३ ॥ ध्वजीषणं धमाख्यादि वरायास्ते
 प्रदाययेत् ॥ स्वशाखोक्तप्रकारेण मधुपर्क समाचरेत् ॥ ब्राह्मेग्रामात् प्रा
 च्यामुदीच्यां वा सुपुष्पम् ॥ उखं युत्वा ॥ परीक्षयत्नलो धस्तात्सुं डिलादि
 यथाविधि ॥ ऊर्यादिति रोषः ॥ हस्तात्सुं डिलादि ॥ नृप्राप्येते द्विजोत्त
 मः ॥ त्रिलोकवासिनः सप्ता ॥ श्वध्यायया सहितो वैरोत्तरीयो द्वा ॥ हजं
 दोषं निवारय सुखं कुरु ॥ तत्राध्यासेन देवशोभया सहितैरविं वस्त्रैर्मा
 ल्यैस्तथागंधैस्त ॥ नैत्रैर्गैव पूजयेत् ॥ तत्रैव श्वेतवस्त्रेण तपाकार्या सतंतं
 भिः ॥ गंधा पुष्पैः समभ्यर्च्य ध्वजैर्निधियत्नं गुडोदनं तु नैवेद्यं तांबूलं च
 समर्पयेत् ॥ व्यासः ॥ अर्चयेत् दक्षिणी कुचनृजपे नमंत्रमिम्बुधः ॥ मम प्रीति कराय

यंमयासृष्टापुरातनी॥ अर्कजाब्रह्मणासृष्टा अस्माकंप्रतिरक्तु॥ पुनःप्रदक्षि
 णी कुर्या न्मंत्रेणानेनमंत्रवित्॥ नमस्तेमंगले देवि नमः सवितुरात्मजे॥ त्रा
 हिमां हपया देवि पत्नी त्वं मेदुहागता॥ अर्कत्वं ब्रह्मणा सृष्टः सर्वप्राणिहिता
 यच। वृक्षाणामादिभूतस्त्वं देवानां प्रीतिवर्द्धनः॥ तृतीयोद्वाहजं पापं मर्त्यं वा
 विनाशय॥ तत्तकन्यावरणं त्रिपुरुषं बुद्धमुच्चरेत्॥ आदित्यः सविता चार्कः पुत्री सोमो
 वनप्रिका। गोत्रं काश्यपमित्यक्तं लोके लोके विक्रमावरेत्॥ सुमूढं ते निरिहं तु स्वस्ति
 कमुदीरयन्। आशिर्भस्महितैः कुर्यादावापप्रमुखेर्हि जैः। आधा वार्यं समाहूय विधिना
 तमुखाच्चुतां। परिगृह्य ततो होमं गृह्योक्तविधिना चरेत्। व्यासः। अर्ककन्यामिमं
 विप्र्ययाशक्तिविभूषितां गोत्राय शर्मणे तुभ्यं देतां विप्रसमाश्रयेत् अंजल्युत्तलक
 मणिं हत्वा चंक्रणपूर्वकं। यावत्पंचावृतसूत्रं तावदर्कं प्रवेष्टयेत्। स्वशाखात्कैत
 मंत्रेण गायत्र्या वा यवाजपेत्। पंचीकृत्य पुनः सूत्रं स्वर्ध्वं ध्याति मंत्रतः॥ वृहत्सामेति
 मंत्रेण सूत्ररक्षां प्रकल्पयेत्॥ अर्कस्य पुरतः पश्चादक्षिणे चरतस्तथा॥ कृष्णं
 अग्निहोत्रं स्यादाग्नेयादिवत्तु हये॥ सब्रह्मण्येनैव त्रिसूत्रेणैव वेद्यं तत्॥

हरिरागंधसंयुक्तं पूरयेछि तूलं जलं प्रति कुंभं महाविष्णुं संपूज्य परमेश्वरं ।
 पादार्घ्यं च । यदि निवेद्यांतं कुर्यान्नामैव मंत्रं वित्तं । अत्र शौनकोक्तो हो
 मप्रकारः । तृतीये स्त्रीविवाहे तु संप्राप्ते पुंशस्य तु । अर्कं विद्या हं वक्ष्या
 मि शौनको हं विधानतः । अर्कं संनिधिमागत्य तत्र स्थस्त्यादिवा वये
 त् । नांदि आहं प्रकुर्वीत स्त्रोऽं प्रकुर्वयेत् । अर्कं मभ्यर्च्य सौर्षा
 वगंधपुष्पाक्षतादिभिः । सोयस्य सूर्यदेवत्ययाज्ञाया । आहं स्मेने
 त्यनया । स्वयं वा जलं तत्तद्दृष्ट्वा मात्यादिभिः शुभैः । अर्कं स्पोत्तर
 देशे तु समत्वारश्च एतया । एतया अर्कं न्यपा । उद्ग्रेयनादिकं कुर्या

दाधारांतममतः परं । आज्यादुतिं जु कृयात्संबगोभिरनयैकया ।
 कस्मैत्वा काम कामायेत्येतयवतितः परं । व्यस्ताभिश्चसम
 स्ताभिततन्वस्विष्टकृद्भवेत् । परि षवेनपर्येतंमयाश्वेत्यादिकं
 क्रमात् । प्रार्थनामंत्रादिविशेष माहव्यासः । पुनप्रदक्षिणं द
 त्यामंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ मयाधृतमिदं कर्मस्त्वावरेषु जरायुणा ॥
 अर्कापत्यानिनोदेदितसर्वसनुमहं सिक्ककाशातिसूक्ता
 निजेष्वातं विसृजेत्पुनः । गोयुग्मंदक्षिणादद्यादावापीयक्षभ
 क्तित ॥ इतरष्टेऽप्यश्वविप्रेभ्यो दक्षिणां यापिशक्तितः ॥ तस

वें गुरवे दद्यादंते यु एपाहमाभरेत् ॥ ॥ अथ प्रयोगः । च ती प विवाहात्प्राग्दिन
 वलुष्टपाधिब्रह्म बहिले र विवारे शनि वारे हस्त नक्षत्रे शुभे दिनांतरे वाया
 ७३ मातृ प्राच्या मुदी च्यां वा षष्प फल युता कधिस्तात्सं ३७ ह्यत्वा कपि मित
 उपविश्य मास पक्षाद्युच्चिरव्यममत्त ती पमानुषी विवाह ज दोषा पनुत्यर्थं च
 की विवाहं च रिष्यद्भित्सं ब्रह्म गणेश पूजा स्वस्ति वाचनमाच पूजन दक्षि
 श्राद्धाचार्य वरुणा नि कुर्यात् । च दक्ष श्राद्ध हेम्ना । अथाचार्य एण पूजितो वरः ॥ त्रि
 षो क वासिन् सत्ता श्वछायया सहितो वेरे ॥ च ती यो द्वाह जं दोषा निवारय सुखं
 कुर्वीत्यर्थं संप्राप्य किं आब्रुमेनेति छाया सहितं च विमावाह्य सौत वस्त्र

सूत्राभ्यां नावेष्ट्य संपूज्यापोहिष्ठे त्यादिभिरभिषिच्य गुणोदनतां हलादि
 समर्प्य दक्षिणी कुर्वे नममप्रीति करयेयं मया सृष्टा पुरातनी ॥ अर्कजा ब्रह्म
 णा सृष्ट्या अस्माकं प्रतिरक्षयितुं पठेत् ॥ द्वितीयपदक्षिणां यांतु नमस्ते मी
 गले देवि नमः सवितुरात्मजे ॥ त्राहि मां ह्यपया देवि पत्नी त्वं मे इहा गता ॥ अ
 र्कत्वं ब्रह्मण सृष्टः सर्व प्राणि हिताय व ॥ हृदा णामादिभूतस्त्वं देवानां प्री
 तिर्कर्मनः ॥ द्वितीयोद्वाह जं पापं मृत्युं चाशु विनाशयेति ॥ तत्तत्राचार्येण मा
 सपदाद्यधिरव्यकाशपगोत्रा मादि स्य स्य पुत्री सवितुः प्रेक्षी अर्कस्य
 प्रपौत्रा मिमा मर्ककन्यामित्युक्ते वरस्त्वस्ति न इदं दृष्ट्वा श्रवा इति ॥ सूक्त

पठनर्कं निरीक्षेत् ॥ ततश्चावाये विप्रैः सह शिषो दत्त्वा मुक्क सगोत्राय मुक्क
 शर्मणे संप्रदद इत्यर्कं न्यां दत्त्वा र्कं न्या मिमां विप्रयथाशक्ति विभूषितां ॥
 गोत्राय शर्मणे तुभ्यं दत्तां विप्रसमाश्रयेति पठेत् ॥ वरस्तु यश्च मे काममः स
 मृतामिति प्रथमां धर्मो मे इति द्वितीयां य शो म इति तृतीयां मिति त्रीनक्षत्रां ज
 लीनको परिदक्षित्वा गायत्र्या परितस्त्रेयादिना वापवा दत्ता सूत्रेणार्कमावेष्ट्य
 तस्त्रं पुनपंचगुणं दत्त्वा र्कस्य स्कंधे बधा हृत्पामेति रक्षां परिकल्प्या र्क
 स्य दिग्विदिक्ष्यष्टौ क्रं भानू सस्थाप्य वस्त्रेणात्रिः सूत्रेण वावेष्ट्य हरिद्रा
 गंधाद्यंतद्विद्धत्वा तेषु नाम्नामहाविष्णु महावाह्य षोडशोपचारैः संपूज्य स्वं डि
 ज्ञेऽग्निं प्रतिष्ठाप्य आधारावाज्येनेत्यंतमुष्कात्रप्रधानं हृत्पतिमग्निं

ग्निस्त्वर्यं प्रजापतिं व्याज्ये न शेषेणे त्याद्यत्कायारांते संगोभि गिरा ह स्पत्तिस्त्रिष्टुप् ।
 अर्कविवाहे होमे विनियोगः । ॐ संगोभिरांगिरसो नक्षमाणो भगवदेदर्यमर्णं
 निगाय । अनेमित्रो नदं पत्नी अ नक्ति ह स्पते वाज्याशं दिवा जो स्यात् । ह स्पते
 य इदं नममेतित्यजेत् । यस्मैत्यामदेवो ग्निस्त्रिष्टुप् । विनियोगः प्राग्बत् । ॐ यस्मै त्वा
 कामकामाय वयं सुम्ना अजामहे । त्वम स्मभ्यं कामद त्वं पि दध तं पिव स्वाहा । ग्नय
 इदं तनोभ्यस्तव्यं समस्त व्याहृतिमिर्कुत्वा स्थि ह ह्यदादि कर्म शेष समाप्ता कं प्रद
 क्षिणी ह्यतमिदं कर्म स्थावरेषु जरायुणा ॥ अर्कपत्या निनो देहितसर्वं हं तु म
 हं सीति प्राप्या वाययि गोपुग्ममन्त्रेभ्यश्च विप्रेभ्या यथा शक्तिरक्षिणां दद्यात्
 तिस्रस्तं जपित्वा पूज्योपसृज्य नावाययि दत्त्वा दिनवतुष्टयमग्निं कुंभां शर
 ह्येत् ॥ कुंभषु महाविष्णुं पूजयेच्च ॥ पंचमादि नक्षत्रं बाह्ये । वतुर्धे दिवसेतीति

६
सर्ववत्तांप्रज्ञच॥ विसृज्य होममग्निं च विधिना मानुषीयरा॥ उद्धेद न्यया नैव पुत्रपौत्रस
मृद्धिमान्॥ ॥ इति श्रीभट्टनीलकण्ठकृते नास्त्यश्रेशान्तिमयूखेऽर्कविवाहः॥

पत्र शांतिमञ्जूष